

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

lietā Nr. 2010-64-01

Rīgā

2011. gada 15. jūnijā

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Uldis Ķinis, Vineta Muižniece, Kristīne Krūma un Viktors Skudra,

2011. gada 17. maijā tiesas sēdē, izskatot lietu Nr. 2010-64-01 “Par Personu apliecinošu dokumentu likuma 16. panta pirmās daļas 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam”,

konstatēja:

1. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) 2002. gada 23. maijā pieņēma Personu apliecinošu dokumentu likumu, kas stājās spēkā 2002. gada 1. jūlijā. Šā likuma 16. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka personu apliecinošs vai pagaidu dokuments ir lietošanai nederīgs, ja mainījies personas tiesiskais statuss (turpmāk – apstrīdētā norma).

2. Pieteikuma iesniedzēja – **Administratīvā apgabaltiesa** (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 98. panta pirmajam un otrajam teikumam.

2.1. Pieteikuma iesniedzējas tiesvedībā esot administratīvā lieta, kuras ietvaros

jāpiemēro apstrīdētā norma. Dmitrijs Golubevs, kas ir pieteicējs minētajā administratīvajā lietā, ar Ministru kabineta 2007. gada 15. maija rīkojumu esot uzņemts Latvijas pilsonībā. Ar šā rīkojuma izdošanas datumu D. Golubeva tiesiskais statuss esot mainījies, viņam kļūstot par pilsoni naturalizācijas kārtībā. Pieteikumā norādīts, ka Valsts robežsardze 2007. gada 26. maijā D. Golubevam liedza izbraukt no valsts sakarā ar to, ka viņa nepilsoņa pase kļuvusi nederīga.

Pieteikuma iesniedzēja vērš uzmanību uz to, ka atbilstoši Pilsonības likuma 17. pantam un Ministru kabineta 1999. gada 2. februāra noteikumiem Nr. 34 „Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 34) pilsonība naturalizācijas kārtībā tiek iegūta pēc diviem secīgi pieņemtiem lēmumiem. Pirmo lēmumu pieņemot Naturalizācijas pārvalde, bet pēc tam par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā lemjot Ministru kabinets.

Pieteikumā norādīts, ka nedz Pilsonības likumā, nedz Noteikumos Nr. 34 neesot noteikta kārtība, kādā Naturalizācijas pārvalde paziņo personai par pieņemto lēmumu. Naturalizācijas pārvalde arī nevarot sniegt pilsonības kandidātam precīzu informāciju par to, kad tiks pieņemts Ministru kabineta lēmums. Līdz ar to persona nezinot, kad tieši mainīsies tās tiesiskais statuss un pase kļūs nederīga.

2.2. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka pase kļūst lietošanai nederīga personas tiesiskā statusa maiņas brīdī, bet saskaņā ar tiesību normām dokumentus jaunas pases saņemšanai persona var iesniegt 30 dienu laikā. Līdz ar to persona ilgāk nekā mēnesi paliekot bez lietošanai derīga personu apliecinoša dokumenta. Apstrīdētā norma neparedzot pārejas periodu personas tiesiskā statusa maiņai. Tādējādi apstrīdētā norma ierobežojot personas tiesības izbraukt no valsts, kā arī brīvi atgriezties valstī.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas viedoklim un uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam.

3.1. Pase ne vien identificējot personu, bet arī apliecinot, ka tai Latvijas Republikā ir noteikts tiesiskais statuss, proti, noteikts pienākumu, tiesību un atbildības kopums. Nevarot

piekrist Pieteikuma iesniedzējas viedoklim, ka vajadzētu noteikt pārejas periodu, kurā personu apliecinošs dokuments pēc personas tiesiskā statusa maiņas vēl būtu derīgs. Tas būtu pretrunā ar personu apliecinoša dokumenta kā tiesiskā statusa apliecinājuma būtību. Neesot pieļaujama tāda situācija, ka personai ir derīgs tiesisko statusu apliecinošs dokuments, taču paša tiesiskā statusa vairs nav. Piemēram, personai, kas vairs nav Latvijas pilsonis, nedrīkstētu būt derīga Latvijas pilsoņa pase. Šādā gadījumā rastos tiesiskā nenoteiktība ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās.

Pēc Saeimas domām, personai pašai ir iespējas plānot savu rīcību tā, lai vajadzīgajā brīdī tās tiesiskais statuss sakristu ar dokumentu, kas to apliecina. Saeima arī norāda, ka persona var brīvi atgriezties Latvijā, ja personu apliecinošs dokuments kļuvis nederīgs, personai uzturoties ārzemēs. Šādā gadījumā persona varot saņemt atgriešanās apliecību.

3.2. Pieteikumā aprakstītajai situācijai neesot tiešas saistības ar apstrīdētās normas atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Konkrētajā gadījumā cēlonis tam, ka persona nevarēja savlaicīgi uzzināt par tās tiesiskā statusa maiņu, esot bijusi Ministru kabineta rīkojuma pieņemšanas, spēkā stāšanās un paziņošanas kārtība un šīs kārtības piemērošanas prakse.

Saeima norāda uz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes sniegto informāciju, ka turpmāk Ministru kabineta rīkojuma projekta adresāti tikšot informēti, bet rīkojumā tikšot noteikts konkrēts datums, kurā personu uzņems Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā. Persona kļūšot par Latvijas pilsoni ne agrāk kā pēc 14 dienām no rīkojuma pieņemšanas. Līdz ar to personai būšot zināms, ka noteiktajā termiņā tai ir pienākums saņemt jaunu personu apliecinošu dokumentu. Līdz rīkojumā minētajam datumam persona varēšot izbraukt no valsts un atgriezties tajā.

Līdz ar to pieteikumā aprakstītās situācijas atrisināšanai pietiekot ar iestādes prakses maiņu, kā arī apstrīdētās normas un citu tiesību normu piemērošanu atbilstoši administratīvā procesa principiem, tostarp labas pārvaldības principam.

4. Pieaicinātā persona – **Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija** (turpmāk – Iekšlietu ministrija) – norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 98. panta pirmajam un

otrajam teikumam.

4.1. Apstrīdētā norma neierobežojot personām Satversmes 98. panta pirmajā teikumā garantētās tiesības, bet gan regulējot vienu no gadījumiem, kad personu apliecinošs dokuments vairs nav derīgs. Ja personu apliecinošs dokuments kļuvis nederīgs, personai neesot liegts saņemt jaunu dokumentu un īstenot savas Satversmē noteiktās tiesības brīvi izbraukt no Latvijas.

Ja personu apliecinošs dokuments kļuvis nederīgs, personai atrodies ārvalstīs, neesot šķēršļu tās ieceļošanai atpakaļ Latvijā. Atbilstoši Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.¹ panta otrajai daļai persona varot saņemt atgriešanās apliecību. Līdz ar to fakts, ka ceļošanas dokuments kļuvis nederīgs personas tiesiskā statusa maiņas rezultātā, neliedzot personai atgriezties Latvijā, ja vien tā pēc sava tiesiskā statusa maiņas joprojām ir piederīga Latvijas Republikai.

4.2. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 34 34. punktu Naturalizācijas pārvaldei esot pienākums informēt personu par Ministru kabineta pieņemto lēmumu. Personas tiesiskais statuss mainoties Ministru kabineta rīkojuma parakstīšanas brīdī, jo rīkojums stādoties spēkā ar tā parakstīšanu. Tomēr normatīvais regulējums negarantējot personai iespēju uzzināt par sava statusa maiņu iepriekš.

Iekšlietu ministrija, nosūtot Valsts kancelejai Ministru kabineta rīkojuma projektu par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā, lūdzot Valsts kanceleju norādīt Ministru kabineta rīkojumā datumu, kurā persona tiks uzņemta Latvijas pilsonībā. Laiks līdz šim datumam nevarot būt īsāks par 14 dienām no Ministru kabineta rīkojuma parakstīšanas. Tādējādi tiek nodrošināts tas, ka Naturalizācijas pārvalde informē personu par tās tiesiskā statusa maiņu vēl līdz statusa maiņas brīdim.

5. Pieaicinātā persona – **Latvijas Republikas Tieslietu ministrija** (turpmāk – Tieslietu ministrija) – norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam.

Laiks, kad naturalizācijas iesniegums būs izskatīts un lēmums par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā pieņemts, neesot iepriekš precīzi nosakāms. Likumdevējs esot

noteicis tikai to, ka Naturalizācijas pārvaldei lēmums jāpieņem viena gada laikā. Tieslietu ministrija norāda, ka tiesiskas sekas personai rada tikai Ministru kabineta pieņemtais lēmums par uzņemšanu pilsonībā naturalizācijas kārtībā un tas esot politisks lēmums. Savukārt ar Naturalizācijas pārvaldes pieņemto lēmumu tiek konstatēts, ka persona atbilst visiem normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem, lai varētu tikt uzņemta pilsonībā naturalizācijas kārtībā. Šis lēmums nedodot personai tiesības paļauties uz to, ka tā patiešām tiks uzņemta pilsonībā. Tas radot personai subjektīvas tiesības uz to, ka lēmuma projekts par pilsonības piešķiršanu tiks nodots izlemšanai Ministru kabinetam. Tātad personas informēšana par dienu, kad tā tiks uzņemta Latvijas pilsonībā, objektīvi neesot iespējama.

Ministru kabineta sēdes darba kārtība, tai pievienotie publiski pieejamie tiesību aktu projekti un sēdes protokoli tiek publicēti Ministru kabineta mājaslapā internetā. Personai esot visas iespējas sekot līdzi Ministru kabineta darba kārtībai un savlaicīgi uzzināt par lēmuma pieņemšanu. Naturalizācijas pārvalde nekavējoties informējot personu par to, ka tā uzņemta Latvijas pilsonībā un var saņemt Ministru kabineta rīkojuma izrakstu.

6. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam.

Personu apliecinošs dokuments esot likumā pilnvarotas valsts institūcijas izsniegts dokuments, kas apliecina ne vien tā turētāja identitāti, bet arī statusu.

No Ministru kabineta 2005. gada 22. novembra noteikumu Nr. 878 „Noteikumi par nederīgo dokumentu reģistru” (turpmāk – Noteikumi Nr. 878) 9. punkta esot secināms, ka personas pase ceļošanai kļūst nederīga pēc tam, kad pagājis mēnesis kopš dienas, kad tika pieņemts lēmums par personas statusa maiņu. Vienlaikus neesot izslēgta iespēja, ka persona pasi nodod agrāk nekā mēneša laikā. Šādā gadījumā pase tiek ātrāk ievadīta nederīgo dokumentu reģistrā.

Tiesībsargs norāda, ka praktiski nav iespējams personu apliecinošu dokumentu izsniegt personai jau tās tiesiskā statusa maiņas brīdī. Tāpēc loģiski būtu noteikt pārejas posmu personu apliecinošā dokumenta nomaiņai, kā arī garāku dokumenta derīguma termiņu.

Noteikumos Nr. 34 paredzētā lēmuma par uzņemšanu pilsonībā paziņošanas kārtība un termiņi esot nekonkrēti. Tāpēc personai varot būt apgrūtināta savlaicīga turpmākās rīcības plānošana. Minētais regulējums esot nepilnīgs un tādēļ grozāms.

7. Pieaicinātā persona – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – PMLP) – norāda, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam.

Spēkā esošais normatīvais regulējums neparedzot precīzu kārtību, kādā persona var savlaicīgi uzzināt par sava tiesiskā statusa maiņu. Ministru kabineta rīkojums par personas uzņemšanu pilsonībā stājoties spēkā brīdī, kad tiek parakstīts. Tas tiek publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” pēc pāris dienām.

Tomēr minētais nenozīmējot, ka normatīvais regulējums liedz personai savlaicīgi uzzināt datumu, kurā mainās tās tiesiskais statuss. PMLP norāda, ka Ministru kabineta rīkojumā par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā tiek noteikts saprātīgs atliekošs termiņš, kuram beidzoties, persona kļūst par Latvijas pilsoni. Praksē šis termiņš kopš 2010. gada novembra esot 14 dienas no Ministru kabineta rīkojuma stāšanās spēkā. Vēl garāka termiņa noteikšana nesamērīgi ierobežotu to personu intereses, kuras seko līdzīgai naturalizācijas procesa norisei un jau rīkojuma publicēšanas dienā uzzina, ka ir uzņemtas Latvijas pilsonībā. Tādā gadījumā šīs personas būtu spiestas gaidīt sava tiesiskā statusa maiņu līdz termiņa beigām.

Pēc Ministru kabineta rīkojuma pieņemšanas personai tiek nosūtīta vēstule. Tajā tiek norādīts precīzs datums, kad persona tiek uzņemta Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā.

Satversmes tiesa secināja:

8. Pieteikuma iesniedzēja vērsusies Satversmes tiesā, izskatot administratīvo lietu. Pieteicējam administratīvajā lietā bija liegts izbraukt no valsts, jo viņa tiesiskais statuss līdz ar kļūšanu par Latvijas pilsoni bija mainījies un viņa nepilsoņa pase bija kļuvusi nederīga.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma, kas jāpiemēro administratīvajā tiesvedībā, ierobežo personai Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Līdz ar to Satversmes tiesai visupirms jāizvērtē, vai apstrīdētā norma var aizskart personai Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā noteiktās pamattiesības.

9. No pieteikuma secināms, ka Satversmes tiesai jāizvērtē apstrīdētās normas atbilstība tikai Satversmes 98. panta pirmajiem diviem teikumiem, kas noteic: “Ikvienam ir tiesības brīvi izbraukt no Latvijas. Ikviens, kam ir Latvijas pase, ārpus Latvijas atrodas valsts aizsardzībā, un viņam ir tiesības brīvi atgriezties Latvijā.”

9.1. Tiesības brīvi izbraukt no Latvijas sevī ietver vairākus aspektus. Tiesības atstāt valsts teritoriju nevar tikt ierobežotas, prasot iemeslu, kāpēc persona vēlas atstāt valsti. Tāpat šīs tiesības nevar tikt ierobežotas, nosakot, cik ilgu laiku indivīds drīkst atrasties ārpus valsts [sk. *Joseph S., Schultz J., Castan M. (ed.) The International Covenant in Civil and Political Rights. Cases, materials and commentary, 2nd ed., Oxford University Press, 2004, p. 355*]. Tās sevī ietver indivīda tiesības brīvi izbraukt uz citu valsti pēc savas izvēles, ja vien attiecīgā valsts viņu uzņem (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 13. februāra sprieduma lietā “Napijalo v. Croatia” 68.š*).

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka to personu loks, kurām ir konstitucionāli noteiktas tiesības brīvi atgriezties Latvijā, nosakāms Personu apliecinošu dokumentu likuma kontekstā. Tiesības brīvi atgriezties Latvijā citastarp ir attiecināmas uz Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 7. marta sprieduma lietā Nr. 2004-15-0106 19. punktu*).

9.2. Personas tiesību un pienākumu kopumu nosaka personas tiesiskais statuss. Savukārt valstij ir pozitīvs pienākums nodrošināt personu ar tās tiesiskajam statusam atbilstošiem personu apliecinošiem dokumentiem.

Tiesiskā statusa maiņa ir viens no Personu apliecinošu dokumentu likuma 16. panta pirmajā daļā minētajiem gadījumiem, kad personu apliecinošs vai pagaidu dokuments kļuvis lietošanai nederīgs. Līdz ar to apstrīdētā norma attiecas tikai uz tām personām, kuru

tiesiskais statuss ir mainījies un kurām tāpēc jāsaņem jauns dokuments.

Apstrīdētā norma attiecas uz personām, kuru tiesiskais statuss ir mainījies.

10. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka normatīvais regulējums neparedz kārtību, kādā personas var uzzināt datumu, kad tiek mainīts to tiesiskais statuss (*sk. lietas materiālu 5.–6. lpp.*). Līdz ar to Satversmes tiesai jānoskaidro kārtība, kādā persona, kas kļūst par Latvijas pilsoni naturalizācijas kārtībā, tiek informēta par tās tiesiskā statusa maiņu.

11. Kārtība, kādā persona naturalizējoties iegūst pilsonību, ir reglamentēta Pilsonības likumā un Noteikumos Nr. 34.

Lai personu varētu uzņemt pilsonībā naturalizācijas kārtībā, tai ar PMLP teritoriālās nodaļas starpniecību jāiesniedz Naturalizācijas pārvaldei Noteikumu Nr. 34 prasībām atbilstošs iesniegums. Par naturalizācijas gaitu likumā noteiktajā kārtībā atbild Naturalizācijas pārvalde, kuras tiesību, saistību, finanšu līdzekļu, mantas un lietvedības pārņēmēja saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 22. janvāra rīkojuma Nr. 24 „Par Naturalizācijas pārvaldes valsts pārvaldes uzdevumu nodošanu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei” 4. punktu ir PMLP.

Naturalizācijas iesniegums Naturalizācijas pārvaldei jāizskata ne vēlāk kā gada laikā no visu Ministru kabineta noteikumos paredzēto dokumentu iesniegšanas dienas un jādod atbilde iesniedzējam. Naturalizācijas pārvaldes vadītājs var pieņemt lēmumu par naturalizācijas atteikumu, ja Naturalizācijas pārvalde konstatē personas neatbilstību Pilsonības likuma un Noteikumu Nr. 34 kritērijiem, vai sagatavot Ministru kabineta rīkojuma projektu par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā. Pēc Naturalizācijas pārvaldes lēmuma pieņemšanas par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā lemj Ministru kabinets.

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka Naturalizācijas pārvaldes lēmums, ar kuru tiek konstatēts, vai kandidāts atbilst pilsonības piešķiršanas juridiskajiem priekšnoteikumiem, uzskatāms par konstatējošu administratīvo aktu. To var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt Ministru kabineta lēmums, kas pieņemts,

pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, ir politisks lēmums. Augstākā tiesa norāda, ka Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība uzņemt vai neuzņemt pilsonībā personas, kuru atbilstību naturalizācijas priekšnoteikumiem konstatējusi Naturalizācijas pārvalde. Ministru kabinets šādā gadījumā veic nevis valsts pārvaldes, bet gan konstitucionālu funkciju (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 11. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA - 221 8.3. punktu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 553.–554. lpp.*).

Pieteikuma iesniedzēja neapstrīd naturalizācijas procedūrā izvirzītās prasības vai naturalizācijas procesā pieņemto lēmumu pārsūdzības iespējamību. Tādējādi šīs lietas ietvaros Satversmes tiesa to nevērtēs.

12. Lietas ietvaros ir jānoskaidro brīdis, kad mainās personas tiesiskais statuss, tai iegūstot Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā.

PMLP norāda, ka Ministru kabineta rīkojumā par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā tiek noteikts saprātīgs atliekošs termiņš – 14 dienas no Ministru kabineta rīkojuma stāšanās spēkā (*sk. lietas materiālu 78. – 79. lpp.*). Saeima, atsaucoties uz PMLP sniegto informāciju, norāda, ka tādējādi personai tiek nodrošināta iespēja minētajā termiņā saņemt jaunu personu apliecinošu dokumentu (*sk. lietas materiālu 37. lpp.*).

Saskaņā ar likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 6. panta ceturto daļu Ministru prezidenta un Ministru kabineta rīkojumi stājas spēkā ar to parakstīšanas brīdi. Līdz ar to personas tiesiskais statuss, tai iegūstot Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā, mainās Ministru kabineta rīkojuma parakstīšanas brīdī, ja vien rīkojumā nav noteikts atliekošs termiņš personas uzņemšanai pilsonībā.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 34 34. punktam pēc Ministru kabineta rīkojuma spēkā stāšanās Naturalizācijas pārvaldei ir pienākums informēt personu par Ministru kabineta pieņemto lēmumu. Normatīvais regulējums neparedz termiņu, kādā iestādei ir jāinformē

persona par tās uzņemšanu pilsonībā. Taču PMLP norāda, ka papildus Ministru kabineta rīkojuma publicēšanai „Latvijas Vēstnesī” iestāde informē personu par datumu, ar kuru mainīsies tās tiesiskais statuss. PMLP savā informatīvajā vēstulē arī norāda, ka pase kļūst lietošanai nederīga brīdī, kad persona tiek uzņemta Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā. Tāpat PMLP informatīvajā vēstulē tiek norādīta kārtība, kādā persona var saņemt Latvijas pilsoņa pasi (*sk. lietas materiālu 78. – 79. lpp.*).

Var secināt, ka atbilstoši pašreizējai Ministru kabineta rīkojumu izdošanas praksei persona iegūst Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā datumā, kurā iestājas rīkojumā noteiktais atliekošais termiņš. Attiecīgajā periodā personai ir iespēja uzzināt datumu, kurā mainās tās tiesiskais statuss. Personai laika posmā no rīkojuma pieņemšanas līdz atliekošā termiņa iestāšanās brīdim būtu jāsaņem jauns dokuments, kas apliecinātu tās jauno tiesisko statusu.

Satversmes tiesa atzīst, ka atliekoša termiņa noteikšana Ministru kabineta rīkojumā par uzņemšanu pilsonībā naturalizācijas kārtībā ir personām labvēlīga. Tomēr šī prakse nav normatīvi noregulēta un negarantē personām, kuras tiek uzņemtas Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā, iespēju netraucēti īstenot tām Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā noteiktās pamattiesības.

13. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka normatīvais regulējums nenodrošina personas savlaicīgu informēšanu par tiesiskā statusa maiņu (*sk. lietas materiālu 7. lpp.*).

13.1. Pases un personas apliecības ir Latvijas Republikas īpašums, un par to izsniegšanas kārtību un termiņiem ir atbildīga Latvijas Republika. Nodrošinot personas ar nepieciešamo dokumentu, valsts izpilda savu pozitīvo pienākumu, lai personas varētu īstenot tām Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā noteiktās pamattiesības. Pase kā ceļošanas dokuments nodrošina to, ka tās turētājs var šķērsot Latvijas valsts robežu. Valstij ir jānosaka skaidri saprotama kārtība, kādā personas, mainoties to tiesiskajam statusam, var saņemt jaunu personu apliecinošu dokumentu.

Apstrīdētā norma nepārprotami noteic, ka personu apliecinošs vai pagaidu dokuments kļūst lietošanai nederīgs, mainoties personas tiesiskajam statusam. Tātad valstij

šādā gadījumā ir jānodrošina personai iespēja saņemt personu apliecinošu dokumentu, kas atspoguļotu tās jauno tiesisko statusu.

Ministru kabineta 2007. gada 13. novembra noteikumi Nr. 775 „Pasu noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 775) paredz, ka pases izdevējinstāde ir PMLP struktūrvienība. Līdz ar to PMLP struktūrvienības kompetencē ir nodrošināt valsts pozitīvā pienākuma izpildi un izdot personām, kuru tiesiskais statuss ir mainījies, jaunu personu apliecinošu dokumentu.

Noteikumu Nr. 775 32. punkts noteic, ka pases saņemšanai personai 30 dienu laikā pēc attiecīgā nosacījuma iestāšanās vai konstatēšanas jāiesniedz PMLP struktūrvienībai šo noteikumu 23. un 24. punktā minētie dokumenti. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 775 35. punktu pasi PMLP struktūrvienība sagatavo izsniegšanai 20 dienu laikā vai arī paātrinātā kārtībā, ja persona tā vēlas, proti, divu vai piecu darbdienu laikā. Nav pamata uzskatīt, ka valsts izvairītos pildīt savu pozitīvo pienākumu personu tiesiskā statusa maiņas gadījumā izsniegt tām personu apliecinošus dokumentus.

Vienlaikus Satversmes tiesa vērš uzmanību uz to, ka arī Ministru kabineta rīkojumu izdošanas pašreizējā prakse nedod personai iespēju saņemt personu apliecinošu dokumentu Noteikumos Nr. 775 norādītajā vispārējā termiņā, proti, 20 dienu laikā. Persona, kura kļūst par Latvijas pilsoni Ministru kabineta rīkojumā paredzētajā 14 dienu termiņā, šā termiņa ietvaros Latvijas pilsoņa pasi var saņemt tikai paātrinātā kārtībā. Tas ir papildu pakalpojums, par ko jāmaksā personai. Satversmes tiesa secina, ka personas tiesiskā statusa maiņas un personu apliecinoša dokumenta saņemšanas termiņi nav pienācīgi saskaņoti.

Valsts pienākums ir nodrošināt tādu normatīvo regulējumu, kas personas tiesiskā statusa maiņas gadījumā dotu tai iespēju savlaicīgi un bez nesamērīgiem apgrūtinājumiem saņemt personu apliecinošu dokumentu.

13.2. Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā ir ietvertas personas brīvas pārvietošanās tiesības. Valstij ir pozitīvs pienākums nodrošināt personai iespēju brīvi izbraukt no Latvijas un atgriezties tajā. Minētais citastarp attiecas uz personām, kuru tiesiskais statuss ir mainījies, personai kļūstot par Latvijas pilsoni.

Savukārt Latvijas valsts robežas šķērsošanu regulē Latvijas Republikas valsts

robežas likums. Šā likuma 10. panta ceturtnā daļa noteic, ka personas valsts robežu šķērso ar derīgiem ceļošanas dokumentiem un citiem dokumentiem, kuru nepieciešamība noteikta normatīvajos aktos, kas regulē personu ieceļošanas, uzturēšanās, izceļošanas vai ceļošanas tranzītā kārtību. Līdz ar to, šķērsojot valsts robežu, personai jābūt derīgam ceļošanas dokumentam.

Saskaņā ar Pilsonības likuma 7. pantu arī ārvalstīs Latvijas pilsoņi ir Latvijas valsts aizsardzībā. Līdz ar to gadījumā, kad persona atrodas ārvalstī un tai tiek mainīts tiesiskais statuss, šai personai ir tiesības vērsties savu tiesību aizsardzībai Latvijas Republikas diplomātiskajā vai konsulārajā institūcijā. Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.¹ panta otrā daļa noteic, ka persona var saņemt atgriešanās apliecību. Atbilstoši tā paša panta trešajai daļai atgriešanās apliecību izsniedz, lai tās turētājs apliecības derīguma termiņa laikā, vienu reizi šķērsojot Latvijas Republikas valsts robežu, varētu atgriezties Latvijā. Savukārt gadījumā, kad persona vēlas izceļot no Latvijas, Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.² pants paredz tai iespēju saņemt pagaidu ceļošanas dokumentu, ko izsniedz Ārlietu ministrija.

Personu apliecinošu dokumentu izdošanu un izmantošanu, lai persona varētu īstenot tai Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā noteiktās pamattiesības, reglamentē nevis apstrīdētā norma, bet citas tiesību normas.

14. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

Saeima uzskata, ka lietas ietvaros nav pamata izskatīt apstrīdētās normas atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Arī Iekšlietu ministrija savā viedoklī norāda, ka konkrētajā gadījumā nebūtu jāvērtē apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam.

Apstrīdētajā normā ir noteikts viens no gadījumiem, kad personu apliecinošs vai pagaidu dokuments kļūst lietošanai nederīgs. Tā nereglamentē administratīvajā lietā izvērtējamos procesuāla rakstura jautājumus, kas saistīti ar personai Satversmes 98. panta

pirmajā un otrajā teikumā noteikto pamattiesību īstenošanu. Apstrīdētā norma nenosaka brīdi, ar kuru personas tiesiskais statuss uzskatāms par mainītu. Tāpat tajā nav regulēta kārtība un termiņi personas informēšanai par tās tiesiskā statusa maiņu un jauna personu apliecinoša dokumenta saņemšanai. Satversmes tiesa konstatē, ka apstrīdētā norma neskar personas tiesības brīvi izbraukt no Latvijas un atgriezties tajā.

Apstrīdētā norma neierobežo personām Satversmes 98. panta pirmajā un otrajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Līdz ar to turpināt tiesvedību Satversmes tiesā pēc Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma nav iespējams.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2010-64-01 “Par Personu apliecinošu dokumentu likuma 16. panta pirmās daļas 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 98. panta pirmajam un otrajam teikumam”, kas ierosināta pēc Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris